

TÜRKİYE'DE MEDYA SEKTÖRÜNDE YERLİ VE YABANCI YATIRIMCI VE GİRİŞİMCİLER İLE DEVLET DESTEKLERİ VE TEŞVİKLERİ

I. GİRİŞ

Türkiye'de medya sektörü, bilgi ve iletişimin hızla evrimleştiği bir çağda hem yerli hem de yabancı yatırımcı ve girişimciler için çeşitli ve dinamik bir alan haline gelmiştir. Türkiye'de medya sektöründe yerli ve yabancı yatırımcıları teşvik etmek ve rekabet avantajı sağlamak amacıyla çeşitli devlet destekleri ve teşvikler sunulmaktadır.

Yaratıcı fikirlerin ve yenilikçi içeriklerin talebinin arttığı sektörde girişimcilerin medya alanına adım atarken öncelikle 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ("6112 sayılı Kanun"), 5187 sayılı Basın Kanunu ("Basın Kanunu") gibi temel mevzuatlara uymaları zorunludur. Bu düzenlemeler çerçevesinde faaliyet gösterecek yerli ve yabancı girişimcilerin bu alandaki potansiyelini artırmak amacıyla sunulan hukuki ve maddi devlet teşvikleri ile özellikle eser odaklı destekler söz konusudur. Bu destekler, içerik üretimini teşvik etmek, istihdamı artırmak ve sektördeki rekabeti güçlendirmeyi hedefleyerek sektörün gelişmesi ve büyümesi adına katkı sağlamaktadır.

II. TÜRKİYE'DE MEDYA SEKTÖRÜ

Türkiye'de medya sektörü, temel olarak gazetecilik ve televizyon yayıncılığı alanları ile ele alınarak Basın Kanunu, 6112 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatlar çerçevesinde şekillenmiştir.

Basın Kanunu çerçevesinde, Türkiye'de belli aralıklarla yayımlanan *gazete*, *dergi* gibi basılmış eserler ile haber ajansları yayınları ve haber web siteleri gibi sürekli yayınların sahibi gerçek ve tüzel kişiler olabilmektedir. Bu doğrultuda sürekli yayın faaliyetleri yerli ve yabancı yatırımcılara mevzuatın öngördüğü biçimde açıktır. Buna göre, her bir sürekli yayının sorumlu müdürü bulunmak zorundadır. Sorumlu müdürlerin on sekiz yaşını doldurması, Türkiye'de yerleşim yeri sahibi ve devamlı oturuyor olması, Türk vatandaşı veya vatandaşlığı olmayanlar için karşılıklılık şartının olması ve mevzuat çerçevesinde aranan diğer şartları sağlaması gerekmektedir. Zira, sürekli yayın sahibinin tüzel kişi olması halinde bu tüzel kişiliğin yetkili organı tarafından, yöneticiler arasından belirlenen gerçek kişi olarak tüzel kişi temsilcisinin de belirtilen bu şartları sağlaması gerekmektedir. Bu hususların sağlanması ile kurulacak bir tüzel kişilik veya gerçek kişi olarak sürdürülecek sürekli yayın faaliyetleri yerli ve doğrudan yabancı yatırımcılara açıktır.

6112 sayılı Kanun kapsamında ise özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleri vermek amacıyla yayın lisansına başvurarak yayıncılık faaliyetline başlayabilmektedir. Ancak, yayın lisansının alınması ile yayın hizmeti sunacak özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların şirket yapıları ve hisse oranları ile ilgili uymaları gereken birtakım kriterler mevcuttur. Buna göre yayın lisansı, münhasıran radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti sunmak amacıyla 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş anonim şirketlere verilmekte, şirketin halka açık olması hariç olmak üzere, hisselerinin nama yazılı olması gerekmektedir. Aynı şirket ancak bir radyo, bir televizyon ve bir isteğe bağlı yayın hizmeti sunabilmektedir. Bununla birlikte, bir gerçek veya tüzel kişi, en fazla dört (4) karasal radyo ve/veya televizyon yayın hizmeti sunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa doğrudan veya dolaylı ortak olabilir. Ancak bir gerçek veya tüzel kişinin doğrudan veya dolaylı hisse sahibi olduğu medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yıllık toplam ticari iletişim gelirinin bu sektörde toplam ticari iletişim gelirinin yüzde otuzunu (%30) geçmesi durumunda, Radyo Televizyon Üst Kurulu ("RTÜK") tarafından verilecek doksan gün süre içerisinde bu oranın altına incek şekilde hisse devrini gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, özellikle yabancı yatırımcılara yönelik sağlanması gereken birtakım şartlar mevcuttur. Buna göre, bir medya hizmet sağlayıcı kuruluşa doğrudan toplam yabancı sermaye payı söz konusu ise, bu sermaye ödenmiş sermayenin yüzde ellisini (%50) geçmemelidir. Yabancı bir gerçek veya tüzel kişi en fazla iki (2) medya hizmet sağlayıcı kuruluşa doğrudan ortak olabilmektedir. Ayrıca, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların ortağı olan şirketlere yabancı gerçek veya tüzel kişiler iştirak ederek yayın

kuruluşlarına dolaylı ortak da olabilmektedir. Bu durumda yayıncı kuruluşların yönetim kurulu başkanı, başkan vekili ile yönetim kurulu çoğunluğu ve genel müdürünün Türk vatandaşı olması ve bu yayıncı kuruluşun genel kurullarında oy çoğunluğunun Türk tâbiyetini haiz gerçek veya tüzel kişilerde bulunması şartı bulunmaktadır.

Söz konusu kanunlarda yer alan bu sınırlamalara uymak koşulu ile Türkiye’de medya sektörüne doğrudan yerli veya yabancı yatırım gerçekleştirebilmektedir. Medya sektörünün demokratik bir toplumda çeşitli görüşlerin ifade edilebilmesi, kamuoyu oluşumu ve toplumsal çeşitliliği destekleyen önemli bir araç olduğu göz önünde bulundurulduğunda yerli ve yabancılara sağlanan devlet destekleri ve teşvikler de bu sektörün gelişmesi adına önemli rol oynamaktadır.

III. TÜRKİYE’DE MEDYA SEKTÖRÜNDE DEVLET TEŞVİKİ VE DESTEĞİ

Medya sektörü, birçok kişiye istihdam sağlaması ve ekonomik bir katkı sunmasının yanı sıra, haberleşme altyapısını ve ifade özgürlüğünü güçlendiren, bilgiye erişimi kolaylaştırarak toplum bilincini arttıran, kültürel çeşitliliğin korunması ve desteklenmesini sağlayan, eğlence ve sanatın yayılmasında kilit rol oynayan, tanıtım filmleri ile Türkiye’nin turistik ve kültürel zenginliklerinin dünya ile paylaşılmasına olanak sağlayan ve dijital medyanın gelişimi ile Türkiye’nin teknolojik ilerlemesine de katkıda bulunan bir sektördür. Tüm bu faktörler bir araya geldiğinde medya sektörü Türkiye’nin sosyal, kültürel, ekonomik ve politik dinamiklerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu alanda yatırım ve girişimleri desteklemek, sektörde istihdamı artırabilir ve ekonomik büyümeye katkıda bulunabilir ancak bununla sınırlı kalmayarak, medya sektöründeki çeşitliliği teşvik eder ve ifade özgürlüğünü güçlendirir. Medya sektöründeki girişimcilik ve rekabet, bir ülkenin küresel arenada daha etkili bir şekilde temsil edilmesine yardımcı olmaktadır. Devlet desteği, bu alanda faaliyet gösteren yerli girişimcilerin rekabet güçlerini artırmak konusunda önemlidir. Yabancı yatırımcılara sağlanan destek ile ise, küresel ölçekte daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşma potansiyelini geliştirerek sektördeki inovasyonu ve rekabeti teşvik etmektedir. Bu bağlamda yerli ve yabancılara sunulan devlet teşvik ve destekleri sektörün ve ülkenin gelişmesinde önem arz etmektedir.

1. Yerli Yatırımcı ve Girişimcilere Sunulan Destekler

Türkiye’de medya, kültürel mirası koruma ve yayma, yerel dil ve kültürlerin desteklenmesi gibi önemli rolleri üstlenmektedir. Devletin medya sektörüne sağladığı destekler, içerik üretimini teşvik ederek kültürel zenginliği korumaya yardımcı olmakla beraber, yerli içerik üretimini sağlamak ve uluslararası sektörde farkındalık kazandırmak, ekonomiyi ve istihdamı arttırmak gibi faydaları beraberinde getirmektedir.

i. Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen Yatırım Teşvik Programı ile yerli ve yabancı sermayenin piyasaya katılımı amaçlanarak mali destekler sunulmuştur.

Medya sektörünü düzenleyen mevzuatlar çerçevesinde yatırım yapmak isteyen yatırımcı ve girişimcilere devlet desteği ilk olarak Yatırım Teşvik Programı kapsamında, yeni işletmelerin kurulması, mevcut işletmelerin genişlemesi veya sektördeki faaliyetleri teşvik etmek için çeşitli devlet destekleri sağlanmıştır. Bu doğrultuda program kapsamında uygulanan her bir uygulamanın gerektirdiği koşulları sağlamak kaydı ile *gerçek kişiler ve sermaye şirketlerine* yatırım teşvik desteği verilmektedir. Özellikle asgari sabit yatırım tutarı ve kapasiteler üzerindeki yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın Genel Teşvik Uygulamaları kapsamında desteklenerek, yatırım teşvik belgesi alan yatırımcılara katma değer ve gümrük vergisi muafiyetleri, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği, sigorta primi işçi hissesi desteği, faiz veya kâr payın desteği, yatırım yeri tahsisi gibi teşvikler söz konusu olmaktadır (<https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri>).

ii. KOSGEB Girişimcilik Desteği ile sektöre yeni girecek işletmelerin desteklenmesi, yaygınlaştırılması ve başarılı bir şekilde kurulması amaçlanarak çeşitli destekler sunulmaktadır.

KOSGEB Girişimcilik Eğitimi ve Desteği ile Türkiye'nin küresel piyasalarda rekabet edebilmesine olanak ve ihracat kabiliyeti olan yeni girişimcilerin desteklenmesi amaçlanarak sektöre kazandırılması sağlanmaktadır. Bu doğrultuda sinema filmi, video ve televizyon programları çekim sonrası faaliyetlerin, örneğin görsel efekt, animasyon, alt yazı, başlıklandırma, grafik gibi, gerçekleştirilmesi halinde KOSGEB İleri Girişimcilik Eğitimi ve Desteği çerçevesinde kuruluş desteği, performans desteği, makine, teçhizat ve yazılım desteği gibi devlet destekleri sağlanmaktadır. Böylece istihdam potansiyeli yüksek, marka değeri oluşturabilecek, yenilikçi ve teknoloji alt yapısına sahip medya sektöründe yer alan işletmelerin sayısının artırılması amaçlanmaktadır.

iii. Sinema sektöründeki içeriklerin üretilmesi ve geliştirilmesi adına 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun ile bütçe destekleri sağlanmaktadır.

Medya sektörüne yapılan destekler, sektörün eser ve/veya içerik üretimine dair olması nedeniyle eser/içerik bazlı olarak da gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda örneğin, 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun ("5224 sayılı Kanun") ile sinema sektörünün eğitim, yatırım, girişim, yapım, dağıtım ve gösterim alanlarında geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ile sinema filmlerinin değerlendirilmesi ve sınıflandırılması ve bu alanda yerli ve yabancı yatırım ve girişimlerin desteklenmesi amaçlanmaktadır. 5224 sayılı Kanun kapsamında, proje geliştirme, ilk uzun metrajlı kurgu film yapım, uzun metrajlı sinema film yapım, ortak yapım, belgesel film yapım, çekim sonrası ile dağıtım ve tanıtım gibi alanlarda başvuruda belirtilen toplam bütçenin %50'sini geçmemek şartıyla devlet desteği sağlanmakta, animasyon film yapım, kısa film yapım, senaryo ve diyalog yazımı ile yerli film gösterim destek türleri için başvuruda belirtilen toplam bütçenin tamamı desteklenebilmektedir. Bununla birlikte, 5746 sayılı Ar-Ge ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında sinema, dizi ve televizyon programları yapım ve çekim sonrası faaliyetleri tasarım faaliyetleri olarak nitelendirilerek desteklenmektedir. Mevzuat kapsamında yürütülen tasarım faaliyetlerine sağlanan teşvikler, tasarım indirimi, gelir vergisi stopaj teşviki, damga ve gümrük vergisi istisnası ile SGK işveren prim desteği olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Yabancı Yatırımcı ve Girişimcilere Sunulan Destekler

4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanun ("4875 sayılı Kanun") ile Türkiye'de doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesine, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ile yatırım ve yatırımcı tanımlarında uluslararası standartlara uyulmasına, doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sisteminin bilgilendirme sistemine dönüştürülmesine ve tespit edilen politikalar yoluyla doğrudan yabancı yatırımların artırılmasına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. 4875 sayılı Kanun kapsamında sadece doğrudan yabancı yatırımlara uygulanacak muameleler düzenlenmiş olup özellikle yabancı yatırımların özendirilmesi, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ile eşit muameleye tabi tutulması ve yatırım serbestisi ilkesinin uygulanması amaçlanmıştır.

i. 4875 sayılı Kanun kapsamında yabancı gerçek ve tüzel kişi yatırımcılara Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan tüm şirket türlerini kurma imkânı getirilmiştir.

4875 sayılı Kanun ile ayrıca, yabancı yatırımcılar için birçok hukuki engel kaldırılmış, izin-onay sisteminden bilgilendirme sistemine geçilmiş, kamulaştırma ve devletleştirmeye karşı güvence sağlanmış, ana sermaye, kar ve diğer gelirlerin transferine izin verilmiştir. Yabancı gerçek ve tüzel kişiler için kurmak istedikleri şirket türü açısından herhangi bir sınırlama düzenlenmemiş olup yabancılara 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan tüm şirket türlerini kurma imkânı getirilmiştir. Dolayısıyla 4875 sayılı Kanun kapsamında yabancı yatırımcılara Türk vatandaşlarının kurabileceği her türlü şirketi kurabilme hakkı eşit bir şekilde sunulmuştur. Bu doğrultuda medya sektöründe faaliyet göstermek isteyen yabancı yatırımcıların mevzuat çerçevesinde şirket kurması 4875 sayılı Kanun ile kolaylaştırılmış ve hukuki bir teşvik olarak ortaya çıkmıştır.

ii. **5224 sayılı Kanun kapsamında yabancı film yapımlarına Türkiye’de harcadıkları tutarın yüzde otuzuna (%30) kadarının iade edilebilmesi amacıyla “Yabancı Film Yapım Desteği” destek türlerine eklenmiştir.**

5224 sayılı Kanun kapsamında yabancı film yapımlarına, ülkemizde harcadıkları tutarın yüzde otuzuna (%30) kadarının iade edilebilmesi amacıyla “Yabancı Film Yapım Desteği” destek türlerine eklenmiştir. Yabancı Film Yapım Desteği’ne başvurular yerli ortak yapımcı ya da hizmet sağlayan yerli yapımcı şirket tarafından yapılmaktadır. Yerli ortak yapımcı ya da hizmet sağlayan yerli yapımcı; son beş yıl içerisinde sinema salonu, kablo, uydu, karasal ve internet ortamlarından birinde gösterilen en az iki uzun metrajlı sinema filminin ya da en az bir sezonluk dizi filmin yapımcılığını ya da ortak yapımcılığını gerçekleştirmiş ya da bu yapımlara yapım hizmeti sağlamış olmalıdır. Destek başvurusunun değerlendirmeye alınabilmesi için kültürel içerik, ülke vatandaşlarının yapım süreçlerine katkısı, ülke içinde kullanılan mal ve hizmetler gibi hususların yer aldığı yeterlilik testinden asgari puanın alınması zorunludur. Söz konusu bu asgari puan 100 üzerinden en az 50’dir. İlgili koşulların eksiksiz olarak sağlanması halinde verilecek destek tutarı, ülke içinde harcanan ve Bakanlıkça kabul edilen tutarın %30’unu aşamaz. Ülke içinde harcanan tutarın, başvuru dosyasında Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirilen tahmini harcama tutarını aşması durumunda destek tutarı, Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirilen tahmini harcama tutarı esas alınarak hesaplanır. Türlerle göre Türkiye’de harcanması gereken en az tutarlar aşağıdaki şekildedir:

Uzun Metraj: 6 milyon TL
Belgesel: 1 milyon TL
Dizi: 1 milyon TL (*bölüm başına*)

Filmin ortak yapım olması durumunda, Türkiye içinde yapılan harcamalar yabancı yapımcıların ortaklık oranına göre hesaplanacak olup desteklenen yapımın ticari amaçla sinema salonu, kablo, uydu, karasal ve internet ortamlarından en az birinde yurtdışı gösterimi zorunludur.

Destek; destek alınan tutar kadar fatura ve yeminli mali müşavir raporunun teslimi ile sözleşmede belirtilen diğer yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sonra tek seferde ödenmektedir ve bu destek türünden faydalananlar, aynı proje için ortak yapım desteğinden faydalanamayacaktır (<https://sinema.ktb.gov.tr/TR-249001/yabanci-film-yapim-destegi.html>).

Öte yandan, eşit muamele ilkesi gereği Türkiye’de yatırım yapmak isteyen yerli ve yabancı yatırımcılar aksi belirtilmedikçe aynı devlet teşviklerinden yararlanabilmektedir. Bu doğrultuda medya sektörüne adım atmak isteyen yabancıların yerli yatırımcı ve girişimcileri ile aynı devlet desteğine sahip olduğu söylenebilmektedir. Ancak, son yıllarda artan film yapım maliyetleri nedeniyle yapım şirketleri, yabancı ülkelerde film yapım olanaklarını araştırmaya ve yapım maliyetlerini düşürmek için teşvik veren ülkelere yönelmeye başlamışlardır. Bu doğrultuda, her ne kadar sektöre ilişkin birtakım devlet teşvikleri sunulsa da Türkiye’de hem yerli hem de yabancı film yapımcıları için bu anlamda özellikle içerik üretilmesine ilişkin ekonomik bir teşvik mekanizması yetersiz olup bu durum rekabet gücünü büyük oranda azaltmaktadır.

IV. SONUÇ

Sonuç olarak, medya sektörü hem yerel hem de küresel düzeyde dinamik bir evrim sürecinden geçmekte ve girişimciler için benzersiz fırsatlar sunmaktadır. Yerli ve yabancı girişimcilerin bu alandaki potansiyeli değerlendirmelerini teşvik etmek için Türkiye’de sunulan devlet destekleri, sadece ekonomik büyümeyi desteklemekle kalmayıp aynı zamanda kültürel çeşitliliği ve ifade özgürlüğünü güçlendirmeye odaklanmaktadır. Yatırım teşvikleri, vergi avantajları ve eğitim programları gibi destekler, medya sektöründeki girişimcilerin sürdürülebilir bir şekilde büyüme ve gelişme sağlamalarına yardımcı olmaktadır. Ancak, bu desteklerin etkili bir şekilde kullanılabilmesi için medya endüstrisinin özgün ihtiyaçlarına özen göstermek, özellikle yabancı yatırımcılara sunulacak devlet teşviklerinin artırılmasını sağlamak önemli olacaktır.

BİÇER GÜNER

Attorneys-at-Law

Zira, yabancı yapımcıların Türkiye’de faaliyet göstermesi, sunulan mali teşviklerin yanı sıra sektördeki hazırlık ve üretim süreçlerinin yönetimi, ekonomik ve esnek işgücü, teknik altyapı, sinema sektörü için çekim izinleri ve bürokratik işlemler gibi ölçütlerle de bağlıdır. Bu nedenle yerli ve yabancı yatırımlara sağlanan desteklerin kapsamının genişletilmesi ve süreçlerin iyileştirilmesi sektöre sağlanan katkıyı artıracaktır. Ayrıca, özellikle Türk dizi ve filmlerin ihracatta büyük başarı yakalamış olduğu göz önünde bulundurulduğunda, elde edilen başarının sürdürülebilir kılınması adına sektör temsilcileriyle görüşmeler yapılarak sektöre aktarılan desteklerin artırılması ve çeşitlendirilmesi, yaratıcı ve özgün içerik merkezli Türkiye’ye özgü hikâyelerin üretilmesinin sağlanması ve pazarda üst düzey yapımlar ile yer alınmasına katkı sağlanması gerekmektedir. Bu süreçte nitelikli işgücü oluşturulması adına sektörel bazda eğitim sisteminin güçlendirilmesi, uluslararası alanda başarı elde eden ve ülke tanıtımına katkı sağlayan projelere özel destek ve teşviklerin sağlanması önemli bir teşvik unsuru olacaktır.

Herhangi bir sorunuz olması halinde bizlerle her zaman iletişime geçebilirsiniz.

İletişim

Can Güner

Kurucu Ortak

can.guner@bicerguner.com

Elif Şatır

Kıdemli Avukat

elif.satir@bicerguner.com

İrem Efe

Avukat

irem.efeb@bicerguner.com

BİÇER GÜNER

Attorneys-at-Law